

In het reine met het verleden

Het tv-programma *Willem-Alexander en de erfenis van het verleden* besteedt aandacht aan het koloniale verleden van de Oranjes. Historicus Gert Oostindie deed er in opdracht van de koning onderzoek naar. 'Hij wil het gewoon weten, hij kijkt niet weg.'

Op vrijdag 2 oktober wordt het onderzoek 'Het Huis Oranje-Nassau en de koloniale geschiedenis' gepresenteerd. Het werd geleid door historicus Gert Oostindie, gespecialiseerd in de Nederlandse koloniale en postkoloniale geschiedenis. De emeritus hoogleraar uit Leiden en voormalig directeur van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV) begon eind 2022 aan de klus. "Overal ter wereld doen historici onderzoek naar het koloniale verleden van hun land, maar het is uniek dat een staatshoofd zelf zegt: 'Ik vind dat dit moet gebeuren. Ik ga het financieren en laat het onafhankelijk doen.'"

Koning Willem-Alexander – die zelf geschiedenis studeerde in Leiden, maar niet bij Oostindie in de collegebanken zat – is erg betrokken bij dat verleden. In 2020 bood hij in Indonesië excuses aan voor het extreme geweld dat van Nederlandse kant plaatsvond in de periode 1945-1949, toen Indonesië streed voor haar onafhankelijkheid. In juli 2023 verontschuldigde hij zich tijdens Ketikoti – de herdenking van de afschaffing van de slavernij – voor de rol die ons land speelde in de internationale handel in tot slaaf gemaakte mensen.

Oostindie: "Hij kan dat niet zomaar doen, zijn uitspraken werden gedekt door de regering. Dat hij persoonlijk vergiffenis

vraagt voor de slavernij, duidt er wel op dat hij behoefte heeft om in het reine te komen met het verleden. Dat was ook zijn motivatie om de Gouden Koets niet meer te gebruiken, vanwege de pijnlijke afbeeldingen op het paneel met *Hulde van de koloniën*. Hij wil het gewoon weten, kijkt zeker niet weg."

Het Koninklijk Huis was eeuwenlang nauw verweven met de kolonies. Tot 1949 bezat Nederland de kolonie Nederlands-Indië, het huidige Indonesië, en tot 1975 Suriname. De Nederlandse Antillen bestaan sinds 10 oktober 2010 niet meer, maar deze zes eilanden zijn nog wel deel van het Koninkrijk.

Nauwelijks onderzoek

In 2006 publiceerde Oostindie *De parels en de kroon*. Daarin kwam de relatie van de Oranjes met de voormalige kolonies al aan bod. "Ik was destijds directeur van het KITLV en Máxima werd onze beschermvrouwe. Bij haar eerste bezoek wilde ik iets vertellen over de koloniale betrokkenheid van de Oranjes. Het bleek dat daarover nauwelijks iets was geschreven. Ik ging dat uitzoeken en verwerkte dat in dat boekje, een eerste verkenning. Daarin gaf ik aan: 'Dit zijn onderwerpen waarvan ik vind dat we ze verder moeten uitzoeken.'"

Daarna deed hij onder meer ook nog onderzoek naar het koloniale verleden van Den Haag, op verzoek van de burgemeester. "Daarin schreef ik weer iets over de Oranjes, omdat ze nu eenmaal in Den Haag wonen. Ik merkte op: 'Het ligt voor de hand dat de koning ook zoiets laat uitzoeken.' Niet met het idee: laat mij dat doen. Maar dat is dus wel gebeurd. Dat vind ik een grote eer."

'Het is uniek dat de koning zelf opdracht gaf tot deze studie'

Oostindie begon het onderzoek met drie collega's: Esther Captain, Kathleen Ferrer en Henk te Velde. Uiteindelijk werkten er zo'n zestig auteurs aan mee. Als onderzoeksleider zag hij het als zijn eerste verantwoordelijkheid om een kwalitatief goede studie af te leveren. "Alles wat we konden uitzoeken, moesten we ook echt zien uit te zoeken. Het gaat over macht, geld, hofcultuur, al die opeenvolgende Oranjes en hun rol in het kolonialisme. Waren ze actief betrokken, heb-

ben ze er zelf aan verdiend? Dat soort grote vragen moesten we heel grondig uitzoeken. En de resultaten vervolgens zo opschrijven dat het voor een breed publiek te volgen is.”

Hoewel hij zelf al veel onderzoek naar het Nederlandse koloniale verleden had

gedaan, was hij zelf ook verrast door de uitkomsten. Ze worden gepubliceerd in vier bundels en een door Oostindie geschreven publieksboek, getiteld *Oranje en de koloniën, 1600-2025*.

“Er kwam veel boven water dat ik nog niet wist en waar ik geen idee van had.

Het beeld is nu duidelijk. Daar ben ik heel tevreden over. Voor een historicus was dit project een droom. Voor mij is het nu afgerond. Het is straks aan de koning wat hij ermee gaat doen.”

► **WILLEM-ALEXANDER EN DE ERFENIS VAN HET VERLEDEN** | NPO 2 | NOS | 21.15

Koninklijke excuses

In *Willem-Alexander en de erfenis van het verleden* komen de momenten aan bod waarop de koning zijn excuses uitsprak voor de rol van de Oranjes in het koloniale verleden. Mensen die deze geschiedenis aangaat, vertellen hun verhaal aan presentatrice Saïda Maggé. Zij is ook aanwezig bij de presentatie van het onderzoek in Leiden, die vrijdag live wordt uitgezonden.

TEKST: BRAM DE GRAAF, BEELD: ANP